

ОБОРОТНІ ЗАСОБИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті охарактеризовано поняття та склад оборотних засобів промислового підприємства. Проаналізовано сутність і призначення оборотних фондів та фондів обігу як складових оборотних засобів, охарактеризовано їх відмінності. Досліджено сутність і завдання ефективного управління оборотними засобами промислового підприємства, виокремлено основні принципи ефективної організації їх формування та використання.

Ключові слова: оборотні засоби, оборотні фонди, фонди обігу, управління оборотними засобами.

Abstract

The article describes the concept and composition of working capital of an industrial enterprise. The essence and purpose of working capital and working capital as components of working capital are analyzed, their differences are characterized. The essence and tasks of effective management of working capital of an industrial enterprise are investigated, the basic principles of effective organization of their formation and use are singled out.

Keywords: working capital, working capital, working capital, working capital management.

Вступ

За умов невизначеності та високого рівня ризику важливим є забезпечення промислових підприємств оборотними засобами. Ефективна діяльність потребує постійного інвестування коштів у оборотні засоби для розширеного відтворення. Надлишковість або ж нестача оборотних засобів призводять до розбалансування руху матеріальних і фінансових ресурсів, недостатність фінансування господарської діяльності, а також - до фінансових ускладнень на підприємствах.

Ефективність управління оборотними засобами значною мірою визначають ліквідність, фінансову стійкість, платоспроможність та рентабельність промислового підприємства.

Водночас неефективне використання оборотних засобів підприємствами внаслідок нераціонального використання виробничих засобів; часткової реалізації готової продукції; невизначеності частки дебіторської заборгованості в оборотних засобах; незбалансованості дебіторської заборгованості з кредиторською; дисбалансу грошових коштів на рахунках в банку підприємства чи в його касі можуть призвести до недоотримання прибутку, або й збитків.

Результати дослідження

Управління оборотними засобами є пріоритетним завданням промислового підприємства в загальній системі його управління. Визначення обсягу і структури оборотних засобів, джерел їх покриття, співвідношення між ними, а також оптимальної кількості, достатньої для забезпечення підприємством виробничої та фінансової його діяльності є цільовим вектором політики управління оборотними засобами сучасного промислового підприємства.

Політика управління оборотними засобами повинна спрямовуватись на пошук оптимального співвідношення між ризиком втрати ліквідності та ефективністю роботи. Це завдання зводиться до вирішення завдань - забезпечення платоспроможності з одного боку, з іншого - допустимого обсягу, структури та рентабельності активів [1].

Оборотні засоби за своїм складом є сукупністю оборотних фондів і фондів обігу, які виражені у вартісній формі.

Оборотні фонди – це матеріальні ресурси підприємства. Одна їх частина є компонентом продукції й утворює, відповідно, її матеріальний склад, а інша є необхідним елементом виробничого процесу, забезпечуючи його виконання. Фонди обігу, будучи частиною засобів виробництва, не приймають участі у виробничих процесах, але інвестуються підприємством у формування засобів оборотних фондів. Саме в цьому виражаються основні подібності та відмінності між оборотними фондами та

фондами обігу [2]. Можна підсумувати, що оборотні фонди обслуговують сферу виробництва, а фонди обігу - сферу обігу.

Оборотні засоби мають таку особливість як планованість їх участі в кругообігу ресурсів господарюючого суб'єкта. Відповідно до виробничого часу і обігу визначається плановий розмір вартості засобів, достатній для забезпечення безперервності кругообігу. Підприємство тим самим авансує кошти в розмірі, що забезпечує безперебійну діяльність [3].

Структура оборотних засобів значно коливається в окремих галузях економіки, визначаючись складом і структурою витрат на виробництво, умовами постачання матеріальних цінностей, умовами реалізації продукції, проведеними розрахунками тощо.

Стан і використання оборотних засобів промислових підприємств залежать від стану економіки в цілому. Водночас економічний стан держави в значній мірі визначається станом і раціональністю використання оборотних засобів на рівні підприємства.

Управління оборотними засобами є сукупністю взаємопов'язаних етапів, що спрямовуються на ефективне формування та раціональне використання оборотних ресурсів, на забезпечення безперервності процесу господарської діяльності, на мінімізацію оборотного циклу робочого капіталу підприємства, на отримання ним додаткового прибутку шляхом інвестування вільних коштів тощо .

Основними принципами ефективно організації формування та використання оборотних засобів на підприємстві є:

- використання оборотних засобів за цільовим призначенням;
- нормування їх;
- забезпечення раціонального використання, збереження, прискорення оборотності.

Важливим принципом організації оборотних засобів є їх нормування. Практична реалізація даного принципу дає можливість економічно обґрунтовано визначити необхідний розмір оборотних засобів, тим самим забезпечуючи умови для успішного здійснення ними відповідних функцій. Негативним є досвід відмови від нормування оборотних засобів, наслідком чого може відбутись падіння виробництва, криза в економіці, порушення платіжно-розрахункової дисципліни тощо [2].

Важливим принципом ефективно організації оборотних засобів є їх використання за цільовим призначенням. Порушення даного принципу досить негативно позначається на діяльності багатьох підприємств, призводячи до кризи платіжно-розрахункової дисципліни, до значного зростання заборгованості постачальникам за сировину, матеріали, паливо, робітникам і службовцям – за виплатами заробітної плати, бюджету – за податками.

Відповідно важливим завданням є визначення оптимальної потреби в оборотних засобах, що забезпечить з мінімальними витратами отримання планового прибутку. Зниження величини оборотних засобів може стати причиною збоїв у виробничому процесі, нестійкого фінансового стану, зниження обсягу виробництва та прибутку. Водночас завищення розміру оборотних засобів зменшує можливості щодо капіталовкладень в розширення виробництва. Заморожування оборотних засобів у будь-якому вигляді (складські запаси готової продукції, або ж призупинення виробництва, або ж зайвої сировини і матеріалів) є дуже неефективним, оскільки вільні грошові кошти доцільно використовувати більш раціонально з метою отримання додаткового доходу [3].

Визначення величини оборотних засобів, які необхідні для організації діяльності, прямо пов'язано з прогнозуванням обсягів реалізації готової продукції. При ефективному збуті продукції залишки її на складі можуть бути мінімальними. Проте необхідно здійснювати прогнозування продаж на найближчі роки. В протилежному випадку вироблена продукція буде пролежувати на складі і значна частина оборотних коштів вийде з обороту, значно впливаючи на фінансовий стан підприємства.

При плануванні оптимальної потреби в оборотних засобах на практиці використовуються такі методи: аналітичний, коефіцієнтний і метод прямого рахунку. Підприємство має можливість використовувати будь-який з них, враховуючи особливості діяльності підприємства, характер господарських зв'язків, системи обліку і кваліфікацію економістів, обсяги виробничої програми, а також орієнтуючись на свій досвід.

Управління оборотними засобами передусім має вирішувати такі завдання:

- формування необхідного обсягу оборотних засобів з метою забезпечення поточної платоспроможності;
- оптимізація структури оборотних засобів з метою досягнення нормативів ліквідності;
- забезпечення ефективності використання оборотних засобів для забезпечення прибутковості та рентабельності підприємства;

– формування джерел фінансування оборотних засобів із урахуванням вимог забезпечення фінансової стійкості тощо.

На практиці вітчизняними та зарубіжними підприємствами використовуються такі методи управління оборотними засобами: нормування; оптимізація; метод ABC; метод XYZ; метод коефіцієнтів [4].

Підприємства є самостійними у виборі підходів і методів управління оборотними засобами з метою забезпечення безперервності виробничого процесу, виконання планових завдань та забезпечення відповідного рівня фінансової стабільності та ліквідності. Відповідно важливим завданням управління має стати формування оптимальної величини оборотних засобів, оскільки їх недостатність призводить до втрати ліквідності, а надлишок вказує на неефективне їх використання.

Висновки

Управління оборотними засобами промислового підприємства є складним процесом, водночас проблема забезпечення підприємств оборотними засобами та ефективного управління ними є першочерговою, враховуючи їх пріоритетне значення у процесі виробничого або торговельного циклів.

Управління оборотними засобами на підприємстві передбачає визначення потреби в них, їх складу та структури, джерел формування, а також налагодження ефективного їх використання.

Значимою умовою для ефективного функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта є раціональне та ощадливе використання його оборотних засобів. Відповідно ефективність використання оборотних засобів визначатиме фінансовий стан підприємства, будучи одним з пріоритетних завдань в системі управління ним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пельтек Л. В., Писаренко С. М. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства. Вісник Запорізького національного університету. 2010. №1(5). С. 43-49.
2. Партута Т. О. Ефективність використання оборотних засобів підприємства. Агросвіт. 2012. № 13. С.62-68.
3. Кулакова С. Ю., Лозовський Д. М. Методологічні аспекти управління оборотними засобами підприємства. № 11. 2013. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_1_72.
4. Фесюк І.В. Методичні засади планування потреби в оборотному капіталі підприємства у ринкових умовах. Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль. 2005. №13. С.14-18.

Причепя Ірина Валеріївна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email : prychepa.iryana@gmail.com.

Рубановський Владислав Анатолійович – студент групи МПОУз-20мз, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Przychepa Iryna V. – Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Enterprise and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Rubanovskiy Vladislav A. – Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.